

A FAIRER COACHING

Co-funded by
the European Union

Насоки и препоръки към лица,
вземащи решения и определящи
политики на национално и
европейско ниво

По-справедлив треньорски подход

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Насоки и препоръки към лица, вземащи решения и определящи политики на национално и европейско ниво

По-справедлив треньорски подход

(A Fairer Coaching - AFC)

Българския национален контекст

Фокус: Треньорство в параспорта/спорта за хора с увреждания и равенство между половете в треньорската дейност

Целева аудитория: лица, определящи европейските спортни политики и ръководители на европейските спортни програми; национални министерства и агенции; национални олимпийски и паралимпийски комитети; спортни конфедерации; национални спортни федерации; институции и организации предлагащи специализирано обучение за треньори; финансиращи организации; други лица на ръководни позиции, вземащи решения в областта на спорта и обществото.

1. Проектът “По-справедлив треньорски подход” (A Fairer Coaching-AFC)

Проектът “По-справедлив треньорски подход” е европейски проект за сътрудничество, насърчаващ равнопоставен и приобщаващ треньорски подход в Европа. Проектът е съобразен с приоритета на програма „Еразъм+“ за приобщаване и многообразие, както и със спортния приоритет за насърчаване на образованието в спорта и чрез спорта чрез подобряване на качеството на работата на треньорите и друг персонал в областта на спорта.

Проектът “По-справедлив треньорски подход” има за цел да укрепи равенството, приобщаването, многообразието и справедливостта в европейската спортна система, като насърчава холистичен приобщаващ модел на треньорство и като овластява:

- Треньори, особено тези, които работят с млади спортисти и в масовия/детско-юношеския спорт;
- Спортни организации, треньорски асоциации и институции
- и
- Лица, вземащи решения и определящи политики, с цел да подкрепят изграждането на една по-балансирана треньорска система в Европа.

Проектът “По-справедлив треньорски подход” съчетава изграждане на капацитет, повишаване на осведомеността и изграждането на партньорски мрежи. Проектът се стреми да подобри

сътрудничеството между треньорите и различните организации и да подпомогне преодоляването на неравенствата и дисбалансите, които продължават да съществуват в треньорската професия, треньорското обучение, видимостта и условията на труд.

Целевите групи включват спортни треньори, работещи с младежи и такива работещи в масовия спорт, треньорски асоциации и организации, както и младите спортисти.

Основна цел: да се подобри подготовката, обменът и изграждането на партньорски мрежи сред треньори, работещи с млади спортисти и в масовия спорт, с цел разпространяване и развитие на равнопоставен, приобщаващ и уважителен модел на треньорския подход в Европа.

Специфични цели

- Укрепване на уменията на треньорите за равнопоставен и приобщаващ треньорски подход, със специален фокус върху включването на жени, промотирането на параспорта, както и на спорта с участие на хора с увреждания и разпознаването, превенцията и противодействието на насилствено, злоупотребяващо или дискриминационно поведение;
- Насърчаване повишаване на капацитета, прилагането на добри практики и сътрудничеството между спортните и треньорските организации за създаване на по-безопасна, по-приобщаваща и по-равнопоставена спортна среда за младите спортисти;
- Овластяване на младите спортисти и треньорите чрез позитивни истории за равенство, приобщаване и уважение;
- Насърчаване на лицата, взимачи решения и определящи политики да възприемат поетапно и устойчиво модела на проекта "По-справедлив треньорски подход", като увеличават броя на жените треньори, качеството на тяхната треньорска дейност и подобряват подготовката в областта на параспорта / спорта с участието на хора с увреждания.

Проектът "По-справедлив треньорски подход" включва безплатен онлайн обучителен курс, предназначен да подкрепи и овласти треньорите, работещи с млади спортисти и в областта на масовия спорт, да насърчават равенството и приобщаването, и да предотвратяват всеки вид насилствено, злоупотребяващо или дискриминационно поведение. Обучителния курс поставя специален фокус върху подкрепата на жени и спортисти с увреждания, използвайки обучение чрез обмен между колеги и подход, ориентиран към човека / спортиста.

2. Насоки и препоръки на ниво ЕС

2.1 Европейска базова рамка за справедлив треньорски подход (минимални изисквания по стандарт)

Създаване на обща Европейска базова рамка за справедлив треньорски подход, към която спортните организации и държавите членки могат да се придържат.

Тази базова рамка следва да обхваща:

- Капацитет за закрила на групи в риск и осигуряване на безопасна спортна среда: превенция, канали за подаване на сигнали, стандарти за разглеждане на сигнали и подкрепа;
- Равенство и приобщаване като приложима практика: липса на всеки вид дискриминация, равни възможности за участие и развитие;
- Минимални изисквания относно компетентността на треньорите и техните ментори / лектори, в това число минимални изисквания относно техните компетенции за прилагане на треньорската професия в параспорта / спорта с участието на хора с увреждания, както и техните компетенции в областта на равенството между половете;
- Организационна отчетност: минимални изисквания по отношение управлението, обхват на предлаганите обучения и годишното отчитане.

2.2 Интегриране на обучения за подходящ треньорски подход в параспорта / спорта с участието на хора с увреждания като основна компетентност в треньорската професия

Треньорският подход в параспорта / спорта с участието на хора с увреждания следва да се разглежда като основна компетентност във всеки етап от треньорско обучение, а не като специализация. Това отразява и фокуса на проекта "По-справедлив треньорски подход" в областта на спорта с участието на хора с увреждания и параспорта.

Минимални стандарти и изисквания на ниво ЕС, които следва да бъдат насърчавани:

1. Базови компетентности за всички треньори, независимо от нивото на техния треньорски лиценз: възможности за достъп, разумни и подходящи условия и упражнения, адаптирана комуникация и обратна връзка, безопасно участие и приобщаващ дизайн на тренировъчните занимания;
2. Възможности и капацитет на менторите / лекторите в треньорската школа да интегрират и оценяват компетентностите по т. 1, като част от учебния конспект на треньорската школа;
3. Помощ и подкрепа при практическото внедряване: достъпни учебни материали, менторство, практически стажове и адаптации в тренировъчната среда.

2.3 Насърчаване на равенството между половете в треньорската професия чрез структурни мерки

Насърчаване на равенството между половете в треньорската професия чрез осигуряване едновременно на:

- Числено представителство: увеличаване на броя жени с треньорски лицензии във всички нива и утвърждаването им за заемане на ръководни позиции, и
- Устойчиво задържане и целенасочено кариерно развитие на кадрите: кариерния път и професионално развитие на треньорите, условия на труд, безопасна среда, популяризиране и овластяване

Това е в съответствие с целта на проекта “По-справедлив треньорски подход”, а именно: увеличаване броя и подобряване качеството на практиката сред жените треньори.

Мерките на ниво ЕС могат да включват:

- Финансиране и насоки за менторство, изграждане на професионални мрежи, развитие на лидерски умения и предоставяне на възможности за треньорски стажове;
- Конкретни мерки за изграждане на безопасна работна среда, включително добри практики за предотвратяване на дискриминацията и тормоза, и надеждни канали за подаване на сигнали;
- Минимални изисквания по отношение численото представителство на жени сред менторите / лекторите в треньорската школа и в структурите за вземане на решения.

2.4 Мониторинг и европейски цикъл на обучение

Практическият набор от минимални показатели на ниво ЕС може да включва:

- Опит на спортистите: ежегодни анонимни мерки за повишаване на безопасността, приобщаването, справедливостта и доверието в процесите за подаване на сигнали и тяхното разглеждане;
- Равенство между половете в треньорската професия: числено представителство на различните нива; показатели за устойчиво задържане и целенасочено кариерно развитие на кадрите, когато това е приложимо;
- Възможности за упражняване на треньорската професия и подходящ подход в параспорта / спорта с участието на хора с увреждания: обхват на обучението; въвеждане на практики за повишаване на достъпа и уместни тренировъчни занимания .

2.5 Финансиране при приложение и разширяване на обхвата, а не само за разработване

Следва да се приоритизира финансиране на принципа „приемане и прилагане“. По този начин ще се осигури реално внедряване на доказано успешни инструменти и подходящи материали в различните клубове и федерации. Това включва:

- мащабно обучение на треньори, ментори и лектори от треньорската школа, лица на ръководни позиции;
- предоставяне на помощ и подкрепа при прилагане чрез разработени шаблони, предоставяне на възможност за менторство и управление на промените;
- подобрения в достъпността и осигуряване на разумни условия в ежедневната спортна среда;
- целенасочена подкрепа за жените треньори в кариерното им развитие и създаване на безопасна работна среда.

3. Национален контекст и рамка – Р. България

В Р. България са положени редица законодателни, институционални и политически основи, които да подкрепят развитието на по-справедлив треньорски подход и да създадат безопасна, и приобщаваща спортна среда. Те включват публичния регистър на лицензираните треньори, интегрираната система за закрила на детето, антидискриминационното законодателство, правилата за безопасни и здравословни условия на труд, националните структури за равенство между половете, политиката за приобщаване на хората с увреждания и управленските механизми на спортните федерации.

В същото време тези елементи все още не са свързани в единна, ясна и оперативна рамка, която да насърчава приобщаващ треньорски подход и да предоставя закрила на спортисти, както и на всички лица включени в определението “изложени на риск участници в спортни занимания”. Следователно, основният приоритет е да се изгради практическа връзка между общата закрила на детето, мерките за борба с дискриминацията, треньорския регистър, приобщаването на хората с увреждания в спорта, равенството между половете, безопасната работна среда и управленските механизми на спортните федерации.

Ситуацията в Р. България не се характеризира от липса на правила или закони, а предизвикателствата са по-скоро свързани с фрагментация на съществуващата рамка. Към момента в Р. България няма отделен, специализиран закон или независим национален орган осигуряващ закрила на спортисти. Вместо това, настоящият подход се основава главно на общи правни и институционални механизми, съчетани вътрешните управленски правила на спортните федерации и клубове.

3.1 Положените основи в Р. България

3.1.1. Действащата ключова национална правна и друга приложима рамка

В Р. България има установен публичен **Регистър на треньорските кадри** по чл. 9, ал. 1, т. 4 от Закона за физическото възпитание и спорта. Само лица, вписани в регистъра на съответните признати треньорски длъжности, могат да извършват тренировъчна дейност и да предоставят треньорски услуги. Това представлява ключова структурна основа за подобряване на качеството на треньорската професия и може да се използва като отправна точка за въвеждане на минимални стандарти, продължаващо професионално развитие, обучение свързано със закрила на спортисти и изисквания, свързани със справедливия треньорски подход.

Законът за закрила на детето изисква незабавно уведомяване на компетентните органи, когато стане известно, че дете се нуждае от закрила. Това включва уведомяване на Дирекция „Социално подпомагане“, Държавната агенция за закрила на детето или на Министерството на вътрешните работи. В спортния контекст това означава, че клубовете, академиите и федерациите не следва да се опитват да разглеждат самостоятелно сигнали за сериозно насилие. Вътрешни процедури в спортните организации (когато такива са установени) следва да подпомагат ранното идентифициране, безопасното документиране и насочването на установени случаи на насилие към

компетентните органи. Също така, спортните организации следва да насърчават незабавното подаване на сигнали и да предоставят механизми, които да гарантират бързото разглеждане на всеки сигнал свързан с лице изложено на риск.

Задълженията на работодателите във връзка с създаването на здравословни и безопасни условия на труд са уредени основно чрез **Кодекса на труда** и **Закона за здравословни и безопасни условия на труд**. В спортния сектор, това оказва влияние върху треньорите и техните щабове, административния персонал, медицинските екипи, доброволците и, когато е приложимо, професионалните спортисти. Безопасната спортна среда се характеризира от физическа безопасност, но и психологическа сигурност, уважителна комуникация, закрила в случай на тормоз и превенция на всеки вид насилствено, злоупотребяващо или дискриминационно поведение.

В Р.България има приета **Национална стратегия за хората с увреждания 2021–2030 г.**, която е насочена към равнопоставено участие, достъп и създаване на условия за приобщаване. Това е пряко свързано със спорта, тъй като хора с увреждания следва да имат реални възможности да участват в обичайната спортна среда, а не само в отделни или специализирани програми. Приобщаването на хората с увреждания в спорта не следва да бъде ограничено единствено до параспорта. Спортните клубове и федерации също трябва да разбират и прилагат принципите на достъпност, подходящи занимания, адаптирана комуникация, приобщаващо планиране на тренировъчните занимания с цел да позволят хора с увреждания да участват пълноценно в спорта било като спортисти, треньори, доброволци, длъжностни лица или спортни администратори.

3.1.2 Действащите институционални основи

В Р. България има редица действащи институционални основи, които могат да подкрепят развитието на по-справедлив, по-безопасен и по-приобщаващ треньорски подход. Тези институции имат правомощия в различни сфери, като например по отношение на държавната политика за спорта, закрила на детето, мерки за борба с дискриминацията, равенство между половете, приобщаване на хората с увреждания и регулиране на треньорската дейност. Въпреки това техните отговорности все още не са свързани в единна специализирана система, осигуряваща закрила на лицата изложени на риск в спорта. Това придава съществено значение на координацията между публичните органи, спортните федерации, клубовете и експертните организации .

Министерството на младежта и спорта отговаря за националната спортна политика и за ключови публични регистри, свързани със спортното участие и треньорския капацитет. Публичният Регистър на треньорските кадри е съставен съгласно чл. 9, ал. 1, т. 4 от Закона за физическото възпитание и спорта. Само лица, вписани в регистъра на съответните признати треньорски длъжности, могат да извършват тренировъчна дейност и да предоставят треньорски услуги. Този регистър представлява важна основа за качеството на треньорската дейност в България. Той може да се превърне и в практическа отправна точка за бъдещи изисквания, свързани със закрилата, справедливия треньорски подход, приобщаването, продължаващо професионално развитие и минимални етични стандарти за треньорите.

Държавната агенция за закрила на детето е специализираният орган към Министерския съвет, отговорен за изготвянето насоки, осъществяването координация и контрол на държавната политика

за закрила на детето. Нейният мандат обхваща децата във всички среди, включително спорта, но тя не е специализиран спортен орган за закрила на деца в спорта. Държавната агенция за закрила на детето има ключова ролята в областта на спорта, тъй като изключително много деца и младежи спортуват, а бройката им е висока в масовия футбол, детско-юношеските академии, училищния спорт и общинските спортни програми. Правилата за закрила на деца, приложими в Р. България, изискват незабавно уведомяване на компетентните органи за закрила на детето, социалното подпомагане или полицията при сигнал за дете в риск. Поради тази причина спортните организации не следва да се опитват да заменят законоустановената система за закрила на деца. Вместо това клубовете и федерациите се нуждаят от вътрешни процедури, които помагат на треньорите, служителите, спортистите, родителите и доброволците да разпознават рисковите ситуации, да ги докладват и документират прилежно и да насочват сигналите към компетентните органи, когато подобни са извън техните правомощия.

Bulgaria's **Commission for Protection against Discrimination** is an independent specialised state body responsible for the prevention of discrimination, protection against discrimination and the implementation of equal opportunities and equal treatment. This is directly relevant for sport organisations because discrimination in sport can be direct, indirect, structural or cultural. It may relate to gender, disability, age, ethnicity, social status, religion, personal status or other protected grounds. In practice, discrimination may appear in selection processes, access to training, treatment by coaches, access to leadership positions, facility use, communication, competition opportunities or the inclusion of athletes and coaches with disabilities. Sport organisations therefore need to understand anti-discrimination not only as a legal obligation, but also as part of everyday coaching quality and good governance.

Комисията за защита от дискриминация е независим специализиран държавен орган, отговорен за превенцията на дискриминацията, защитата срещу дискриминация и прилагането на принципите на равни възможности и равно третиране. Това е пряко релевантно за спортните организации, тъй като дискриминацията в спорта може да бъде пряка, непряка, структурна или културна. Тя може да бъде свързана с пол, увреждане, възраст, етническа принадлежност, социален статус, религия, лично положение или други защитени признаци. На практика дискриминацията може да се прояви в процесите на подбор, достъпа до тренировки, отношението на треньорите, достъпа до лидерски позиции, използването на спортна инфраструктура, комуникацията, състезателните възможности или включването на спортисти и треньори с увреждания. Затова спортните организации трябва да разбират антидискриминацията не само като правно задължение, но и като част от ежедневното качество на треньорската работа и доброто управление.

В Р. България, чрез **Министерството труда и социалната политика** и **Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете**, има установени национални структури за равенството между половете. Тези структури осигуряват обща политическа основа за равен достъп и участие, равнопоставеност и насърчаване на равенството между половете. Въпреки това конкретните мерки, предприети в областта на спорта по отношение на равенството между половете търпят подобрения. В контекста на треньорската професия това включва подобряване на достъпа на жените до обучение, менторство, възможности за кариерно израстване, безопасна работна среда, прозрачни

процеси на подбор на кадри, защита от всякакъв вид неправомерно поведение, включително тормоз, и по-голяма видимост на жените треньори, съдии, делегати и други подобни (технически лица).

В Р. България има установена национална политическа рамка за приобщаване на хората с увреждания, в това число и Националната стратегия за хората с увреждания 2021–2030 г. Тази рамка е релевантна и за спортния сектор, тъй като приобщаването на хора с увреждания не следва да бъде ограничено само до пара-спортни структури или специализирани програми. Спортните организации, особено онези изпълняващи дейността си в масовия спорт, следва също да предприемат мерки с цел повишаване достъпа до спорт на хора с увреждания, разработване на уместни за тях тренировъчни занимания, адаптирана комуникация с цел да се осигури участието на хора с увреждания било в ролята на спортисти, треньори, доброволци, длъжностни лица или администратори. Следователно сътрудничеството между спортните федерации, българските параолимпийски структури, общините, училищата и организациите на хората с увреждания е от съществено значение.

Българският олимпийски комитет, българските параолимпийски структури и националните спортни федерации са ключови участници в прилагането на националните принципи в спортна практика. Тяхната роля е особено важна по отношение на вътрешните правила на спортните федерации, обучението на треньорите, клубното лицензиране, правилниците за първенства и турнири, етичните кодекси, политиките за закрила на застрашените лица и подкрепата, която оказват в тази насока на своите клубове-членове. Националните федерации биха могли да имат централна роля, като предоставят примерни политики, шаблони за подаване и обработване на сигнали, кодекси за поведение, обучителни модули и инструменти за ежегоден мониторинг. Те могат също така да подкрепят по-малки клубове, които може да нямат административния капацитет да разработят подобни процедури самостоятелно.

Предвид факта, че **общините, училищата, спортните клубове и треньорската школа** имат детайлен поглед върху ежедневните предизвикателства в спортната среда, те имат съществена роля в успешното прилагане на подобни мерки и политики. Много деца и младежи имат достъп и практикуват спорт именно чрез местните клубове, училищния спорт, общинските спортни бази и програми за масов спорт.

Следователно, усилията на тези заинтересовани лица следва да бъдат подпомогнати, като им бъдат предоставени практически инструменти, в това число:

- примерни кодекси за поведение ;
- ясни процедури за подаване на сигнали, обработване и пренасочване към компетентни органи;
- информация за подаване на сигнали, поставена на видимо място в спортните обекти ;
- комуникационни материали, подходящи за деца и достъпни за хора с различни нужди ;
- обучение на треньори и други длъжностни лица свързано със закрилата на застрашени лица и приобщаването на представители на малцинствени групи ;

- контролни списъци (checklists) във връзка с повишаване на достъпа и въвеждане на подходящи занимания;
- шаблони за годишна самооценка.

Заедно тези институции и организации осигуряват солидна основа за по-справедлив треньорски подход в България. Следващата стъпка е всичко гореизложено да бъде обобщено в единна, по-ясна, практична и специфична за спорта рамка, която да подпомага клубовете и треньорите, давайки насоки относно препоръчителни действия и компетентни органи, и лица.

3.2 Развятия в областта на закрилата на лица в риск в спорта

По отношение на закрила на лица в риск в спорта, България участва и в инициативата на Съвета на Европа **“Започнете да говорите” (Start to Talk)**, включително и чрез сътрудничество с Министерството на младежта и спорта по национална пътна карта и ролята на отговорните лица по закрила на деца в спорта. Съветът на Европа също така докладва за консултация с деца, проведена в София през 2023 г., организирана с Детския съвет към Държавната агенция за закрила на детето, с цел събиране на мненията на младите хора относно закрилата на лица в спорта в Р. България. Тези инициативи показват, че закрилата на лица в спорта постепенно навлиза в дневен ред на българската спортната политика и спортното управление. Въпреки това познанията, процедурите и практическят опит остават неравномерно развити в различните институции, федерации и клубове. Много организации все още се нуждаят от практически насоки за това получават сигнали, как да ги документират, как да ги обработват, кога следва да ги пренасочват към компетентните органи и как да огъват помощ и подкрепа на засегнатите лица.

В Р.България все още няма отпред закон за закрила на лица в спорта и / или независим национален орган в чиито компетенции да попадат всички закуси свързани със закрилата на лица в спорта и изграждането на безопасна среда. Вместо това закрилата на лица в спорта понастоящем се адресира чрез комбинация от общо законодателство за закрила на детето, правила за борба с дискриминацията, изисквания за безопасни условия на труд, политики за приобщаване на хората с увреждания, спортно законодателство и вътрешните управленски системи на спортните федерации и клубове. Това означава, че защита съществува, но тя все още не е организирана като една ясна и оперативна рамка, изградена конкретно за спорта. На практика един клуб или федерация може да се наложи да се обърне към различни системи в зависимост от естеството на конкретния случай.

Следователно, настоящият регулаторен подход може да бъде описан като фрагментиран. В Р. България има действащи общи закони и институции, но спортните организации все още се нуждаят от по-ясна оперативна рамка, която свързва закрилата на детето, борбата с дискриминацията, равенството между половете, приобщаването на хората с увреждания, изграждането и поддържането на безопасната работна среда, треньорския регистър и управлението на федерациите.

Това е особено важно за качеството на треньорската професия. **Публичния Регистър на треньорските кадри съгласно Закона за физическото възпитание и спорта** създава формална

структура за треньорска професия в Р. България. Този регистър може да се превърне във важна отправна точка за повишаване на стандартите в треньорската професия, тъй като закрилата на лица в спорта, равенството, приобщаването на хората с увреждания и справедливият треньорски подход могат да бъдат свързани с обучението на треньорите, продължаващото професионално развитие и утвърждаване на треньорската функция. На практика качеството на треньорската професия вече не следва да се разбира само като технически и тактически знания. Квалифицираният треньор трябва също така да може да създава безопасна, уважителна и приобщаваща среда; да комуникира по подходящ начин с деца и млади спортисти; да разпознава признаци на неподходящо поведение, тормоз, насилие, малтретиране или дискриминация; да осъзнава и спазва професионалните граници; да овластява и подкрепя спортистите, като им вада и право на глас; и да знае кога и как да пренасочи сигнали към компетентните органи.

3.3 Българския футболен съюз като пример за иноватор в областта

Българският футболен съюз (БФС) може да бъде представен като иноватор – пример на развиваща се федерация в изграждането и утвърждаването на безопасна среда и закрила на лица в спорта в Р. България.

БФС е сред първите спортни организации в Р. България, които въвеждат официална политика за закрила на децата във футбола. Редовният отчетен конгрес на БФС, проведен на 11 април 2025 г., включва приемането на политика за въвеждане на етични правила за работа с деца във футбола, подкрепена единодушно от делегатите. От 2025 г., като част от лицензионните изисквания, клубовете от Първа лига след да представят също подобни политики и да определят отговорни за изпълнението им лица. От 2026 г. същите правила са разширени и към клубовете от Втора лига, отново като част от лицензионните изисквания.

БФС предприема и стъпки във връзка с международните стандарти за закрила на лица във футбола. В организацията има служител, отговорен за закрила на децата и младежите, който е завършил успешно програмата FIFA Guardians Child Safeguarding in Football. Това позволява на организацията да се запознае по-задълбочено с ефективни политики и стандарти за защита на децата и уязвимите групи във футбола. Организацията вече е разработила протоколи, а при потенциални нарушения се формира специална комисия от компетентни специалисти, която разглежда случая и извършва проверки съгласно одобрени протоколи. В процес на разработка са кодекси за поведение, които ще бъдат разпространени до клубовете и те ще бъдат длъжни да се съобразяват с тях. Треньорите, преминаващи обучение за лиценз UEFA C, вече са запознати с минималните стандарти, които трябва да спазват. Разработките в областта на закрилата на децата и младежите, ще бъде използвана и като основа за последващо развитие в областта на приобщаването на хората с увреждания и равенството между половете.

Всичко това осигурява важна управленска основа за по-нататъшното развитие на закрилата на деца и младежи в българския футбол. Това развитие е важно, защото показва, че напредък може да бъде постигнат чрез управлението в самите федерации, лицензионни изисквания, обучението за треньори

и вътрешните процедури, дори при липсата на специален национален закон за закрила на уязвимите групи в спорта. Следователно, опитът на БФС може да бъде полезен модел и за други български спортни федерации, при условие че подходът бъде адаптиран към спецификата на всеки спорт и подкрепен с адекватно обучение, мониторинг и външни механизми за обработка и пренасочване на сигнали.

3.3.1 БФС и равенството между половете

В администрацията на БФС балансът между жени и мъже в работната среда като цяло се подобрява по отношение на брой и утвърждаване. През последните години различни сектори в България отчитат нарастване на броя на жените, заемащи ръководни или експертни позиции, като тази тенденция се наблюдава и в части от администрацията на БФС и футболната среда в България.

Налице е и утвърждаването на жените съдии и делегати на мачове. БФС предприема практически мерки в подкрепа на жените в треньорската професия, като запазва определен брой места в треньорските курсове за жени. Този вид целенасочен достъп е важен, защото адресира една от структурните бариери пред развитието на жените в треньорството: достъпа до формално обучение и лицензионни възможности.

Въпреки това равенството между половете в спорта не следва да се измерва само с броя на присъстващите жени. То трябва да вземе предвид и запазването на кадрите, кариерното развитие, правомощията при вземане на решения, безопасността, заплащането, видимостта и условията на работа. В Р. България равенството между половете по отношение заплащането във футбола остава предизвикателство, особено защото много футболистки са аматьори или полу-професионалисти и може да не разполагат със същата договорна защита като професионалните футболисти мъже.

Въпреки, че с оглед общото трудово законодателство, защитата на майчинството в Р. България е сред по-развитите в Европа, много спортистки и част от жените, работещи в спорта, може да не се възползват напълно от тези защити, ако не са наети по стандартни трудови договори. Това създава разминаване между общата правна защита и практическата реалност в женския спорт. Партньорството между БФС и FIFPro и дискусиите са адресиране на този казус следва да се разглеждат като част от по-широк структурен подход към правата на жените и равенството между половете във футбола.

Съществуват и практически бариери, свързани с инфраструктурата и треньорската култура. Остарялата спортна инфраструктура остава сериозна пречка за адаптиране на пространствата, осигуряване на лично пространство, равен достъп и изграждането на безопасна среда. Специфичните нужди на спортистките, включително по отношение на женското здраве, менструален цикъл, лична неприкосновеност, съблекални и комуникация, свързана с благополучието health, menstrual cycle, privacy, changing facilities and communication around wellbeing, все още не се вземат достатъчно предвид в много среди. Това отчасти се дължи на факта, че все още по-голямата част от треньорите са мъже и не получили конкретно обучение по тези въпроси.

3.4 Приобщаване на хората с увреждания и организационна култура

Приобщаването на хората с увреждания в българския спорт се отнася не само до приобщаването спортистите, но и до възможността хора с увреждания да заемат длъжности, като администратори, доброволци, помощник-треньори, треньори, съдии, делегати на мачове и други служебни лица. Към момента приобщаването на хора с увреждания в административни и доброволчески роли все още не е залегнало дълбоко заложено в спортната култура.

Много български спортни организации работят с ограничени човешки ресурси, като често един човек изпълнява няколко роли едновременно. Това създава допълнителен натиск и може да намали толерантността към по-бавен работен ритъм, различни комуникационни потребности или допълнителното планиране, необходимо при приобщаването на хора с увреждания. Поради тази причина тяхното приобщаване следва да бъде заложено в организационните системи, а не да зависи единствено от добрата воля на въпросната организация.

Целта е обичайната спортна среда да стане по-подготвена, по-достъпна и по-гостоприемна. Достъпът до спорт на едно дете, млад спортист, треньор или доброволец с увреждане не трябва да се гарантира единствено чрез инцидентни проекти, програми или инициативи. На клубовете и федерациите следва да бъдат представени практични инструменти чрез които да адаптират комуникацията, да въведат където е приложимо и възможно промени в спортните съоръжения, да съобразят оборудването, провеждането на тренировъчните занимания, планирането на необходимия транспорт, разпределението на роли и подкрепата към всички заинтересовани страни.

3.5 Какво следва да бъде адресирано

Основното предизвикателство в България не е липсата на правила, а това, че теми като закрила на уязвимите групи, равенството, треньорския регистър, безопасната работна среда, приобщаването на хората с увреждания и равенството между половете често се разглеждат като отделни задължения, а не като взаимосвързани елементи на една цялостна система за безопасен, справедлив и приобщаващ спорт.

Необходима е единна оперативна рамка за справедлив треньорски подход, която да помогне на клубовете, федерациите и треньорските школи да се запознаят и да прилагат нейните изисквания в ежедневноста си спортна дейност.

Такава рамка следва да дава ясни отговори на практически въпроси като:

- Какво очакваното поведение на треньори, спортисти, родители, служители и доброволци?
- Кое лице е оторизирано да приема сигнали свързани със закрилата на уязвими групи, в това число сигнали за дискриминационно поведение, тормоз, насилие или друго неправомерно поведение?
- Как се документира и обработва всеки подаден сигнал?
- Когато един сигнал следва да бъде пренасочен към компетентните органи и кои са те?
- Как да запазим получената информация конфиденциална?
- Каква подкрепа е необходима за деца, млади спортисти и всички лица класифицирани, като „уязвими групи“?

- Какво е необходимо обучение, което треньорите трябва да имат, и как се проследява дали то съответства на изискванията?
- Какво включва ежегодната проверка на клубовете и федерациите?
- Как се измерват равенството между половете и приобщаването на хората с увреждания отвъд символичните ангажименти?

Темите, свързани с неприемливо поведение, тормоз, насилие, злоупотреба с власт, дискриминация, психично благополучие, човешки права и равенство, все още са сравнително нови за българските спортни среди. Това прави практическото обучение, прозрачните канали за подаване на сигнали, подкрепата от страна на федерациите и сътрудничеството с външни експертни организации от ключови за успешното развитие на по-справедлив треньорски подход и изграждането на безопасна среда.

Следователно основната насока върху която следва да се работи не е липса на правила, а липсата на единна система, изградена предвид и за спорта; система, която дефинира ясно закрилата, равенството, приобщаването и справедливия треньорски подход и позволява, и изисква те да бъдат прилагани в ежедневната практика.

4. Национални препоръки: България

4.1. Общи препоръки

Българската спортна система се нуждае от практичен и координиран подход към справедливия треньорски подход, закрилата на уязвими групи, равенството и приобщаването. Основният приоритет е преминаването от общи ценности и фрагментирани задължения към ясни оперативни стандарти, които могат да бъдат разбрани и прилагани от федерации, клубове, академии, училища, треньори, родители и спортисти.

Български подход следва да се ръководи от изложените по-долу принципи:

- Спортните организации се нуждаят от ясни примерни процедури, а не само от абстрактни ценности.
- Необходими са насоки на национално ниво, публичното финансиране, интегриране на съответните изисквания в лицензирането на клубове от страна на федерациите. По този начин спортните организации ще се ангажират с минимални стандарти за изграждането на безопасна среда, насърчаване на равенство между половете и приобщаването на хората с увреждания, както и прилагането на справедлив треньорски подход в ежедневната им дейност.
- Всеки клуб, федерация и участник в спортно събитие следва да знае как се приема, оценява, документираща, обработва, пренасочва и проследява получен сигнал за неправомерни действия.
- Вътрешните процедури на спортните организации трябва да подпомагат, своевременно да разглеждат и пренасочват сигнали свързани със закрила на деца и представители на уязвимите групи към компетентните органи, когато това е необходимо.
- Информация свързана с начините за подаване на сигнали, в това число и ясни вътрешни и външни начини за подаване на сигнали, трябва да бъде изложена на видимо място в спортните съоръжения и интернет пространството.

- Независимите или алтернативни начини за подаване на сигнали повишават доверието, особено сред деца, млади спортисти, жени треньори и спортисти с увреждания.
- Следва да се изисква годишен мониторинг на напредъка чрез пропорционални показатели, съобразени с изискванията за защита на личните данни.
- Следва да бъдат въведени задължителни обучителни модули или курсове за треньори, лицата отговорни за закрила на уязвимите групи, както и за служители на клубове и федерации които имат досег до тези групи.
- Справедливият треньорски подход трябва да се възприема, като изискуема компетенция за всеки треньор и да присъства в обучителните модули на треньорските школи, а не да се разглежда като допълнителна и незадължителна компетенция.
- Тренировъчната дейност и подход в параспорта / спорта за хора с увреждания, повишаване на достъпа и уместните тренировъчни занимания следва да станат основни елементи на общото обучение за всички треньор, а не да бъдат изолирани единствено като специализирана пътека.
- Равенството между половете в треньорската професия следва да се развива структурно чрез данни, цели, менторство, възможности за кариерно развитие, безопасна работна среда, прозрачен подбор и утвърждаване на жените треньори.
- Психичното благополучие следва да се разбира като част от изграждането на безопасна спортна среда, включително чрез ефективна комуникация между треньор и спортист, планиране на тренировъчните процеси, овластяване на спортистите, обратна връзка, уважение и ранно предоставяне на помощ и подкрепа, когато е необходимо.
- Човешките права и не толерирането на всеки вид дискриминация следва да са неразделна част от ежедневната спортна практика, в това число и способността да се идентифицира непряка форма на дискриминация.
- Финансовите стимули могат да подпомогнат прилагането, но създават само краткосрочни ползи, ако не са придружени от промяна в културата. Фокусът трябва да бъде и върху прилагането на необходимите минимални стандарти, утвърждаването, обучението на треньори и други заинтересовани страни, прозрачния преглед на напредъка в тази насока и практическата подкрепа.
- Външни експертни организации могат да подпомогнат спортната система в областите на закрилата на детето, превенцията на дискриминацията, психичното благополучие и приобщаването на хората с увреждания.
- Необходима е по-добра координация между публичните органи, федерациите, общините, училищата, клубовете и експертните услуги за подкрепа.

Тези препоръки следва да се разглеждат в контекста на съществуващите правни и институционални основи в България. Страната разполага с публичен Регистър на треньорските кадри по чл. 9, ал. 1, т. 4 от Закона за физическото възпитание и спорта, като само лица, вписани в регистъра на съответните признати треньорски длъжности, могат да предоставят треньорски услуги. Този регистър може да се превърне във важен инструмент за свързване на ролята на треньорите с минимални стандарти, обучението и продължаващото им професионално развитие. Законът за закрила на детето изисква незабавно уведомяване на компетентните органи, когато стане

известно, че дете е изложено на риск и се закрила, в това число сезиране на дирекция „Социално подпомагане“, Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи. В Р. България има също установена независима Комисия за защита от дискриминация, задължения за безопасни и здравословни условия на труд съгласно Кодекса на труда и Закона за здравословни и безопасни условия на труд, национални структури за равенство между половете и Национална стратегия за хората с увреждания 2021–2030 г.

Препоръка I: Приемане на българска базова рамка за справедлив треньорски подход

В Р. България следва да се разработи и приеме национална базова рамка за справедлив треньорски подход, приложима за спортните организации и съобразена с европейската базова рамка на проекта „По-справедлив треньорски подход“, и адаптирана към българската институционална и правна рамка. Тя следва да бъде възприета, като минимален (базов) оперативен стандарт за федерации, клубове, академии и треньорски школи, особено за тези, които работят с деца и млади спортисти.

Базовата рамка следва да включва:

- писмен кодекс за поведение за треньори, спортисти, родители, служители и доброволци;
- политика за закрила на деца и уязвими групи и изграждане на безопасна спортна среда, обхващаща превенцията, подаването на сигнали, обработката им, документирането им и предоставянето на подкрепа;
- ангажираност за приобщаване и борба с дискриминацията, обхващащи пол, увреждане, възраст, етническа принадлежност, социален статус и други;
- основни насоки за повишаване на достъпа и разумни улеснения в тренировъчната и състезателната среда;
- ясни роли и отговорности на ниво клуб и федерация;
- ясни вътрешни и външни канали за подаване на сигнали;
- ежегодна самооценка и отчитане пред съответната федерация или финансиращ орган.

Когато е приложимо, тази базова рамка следва да бъде свързана с публичното финансиране, лицензирането на клубове от страна на федерациите, акредитацията на детско-юношеските академии и подновяването на треньорските лицензи.

Рамката следва да бъде пропорционална. Не може да се очаква малък клуб от масовия спорт да функционира като голяма федерация. Въпреки това всяка организация трябва да има минимални защитни механизми: кодекс за поведение, лице за контакт, ясни канали за подаване на сигнали, базово обучение и познания кога даден сигнал трябва да бъде пренасочено към компетентните органи.

Препоръка 2: Създаване на ясни канали за подаване на сигнали и реакция

Всяка българска спортна организация, която работи с деца, младежи или уязвими групи, следва да има проста и ясна процедура за подаване на сигнали и обработката им. Тази процедура ясно да уточнява кой е овластен да приема даден сигнал, как той се обработва, как се третират сериозните рискове, как се документира случаят, как се запазва конфиденциалността и къде може да бъде получена подкрепа.

Препоръчителният модел включва три направления:

- **На ниво клуб:** определяне на лице за контакт, овластено да приема сигнали, подпомага правилното документиране и обработка на сигнала, и да пренасочва към компетентните лица или процедури.
- **На ниво федерация:** определяне на лице за контакт, овластено да разглежда случаи, да подкрепя клубовете, да наблюдава повтарящи се модели и да координира действията с компетентните органи, когато е необходимо.
- **Външно направление:** ясна информация за пренасочване към компетентните български органи и независими структури, включително службите за закрила на детето, полицията при непосредствен риск и Комисията за защита от дискриминация при случаи, свързани с дискриминация. Комисията е независимият специализиран държавен орган в България за превенция на дискриминацията, защита от дискриминация и осигуряване на равни възможности.

При случаи, свързани с деца, спортните организации не следва да се опитват да заменят законово установената система за закрила на детето. Вътрешните спортни процедури трябва своевременно да подпомагат, пренасочването на сигнали към компетентните органи, когато има съмнения, че дадено дете се нуждае от закрила.

Информацията за подаване на сигнали следва да бъде поставена на видно място в спортните съоръжения, на уебсайтовете на клубовете, в академиите, в коридорите към съблекалните, в регистрационните материали и в наръчниците за родители и състезатели. Следва да бъдат налични и версии, подходящи за деца и достъпни за хора с различни нужди.

Препоръка 3: Интегриране на безопасния и приобщаващ треньорски подход в треньорското обучение

Безопасният и приобщаващ треньорски подход следва да се превърне в основен елемент на треньорското обучение и продължаващото професионално развитие в Р. България. Той не трябва да бъде представян като допълнителен модул по избор или тема, свързана единствено с конкретен проект.

Треньорското обучение следва да обхваща:

- превенция и разпознаване на неправомерно поведение, тормоз, насилие, злоупотреба, дискриминация и други подобно;
- професионални граници и етична комуникация с деца и млади спортисти;
- овластяване на спортистите, уважителна комуникация и обратна връзка и психологически безопасна учебна среда;
- основни стъпки при обработка на сигнали: изслушване, записване, защита, пренасочване и проследяване;
- нтидискриминационни принципи и практическото значение на равното третиране в спорта;
- приобщаващ дизайн на тренировъчни занимания за групи с различни способности;
- равенство между половете в треньорската дейност и заемането на ръководни позиции;
- психично благополучие, тренировъчно натоварване и канали за пренасочване и подкрепа;
- защита на личните данни и поверителност при обработване на случаи.

Треньорските школи и преподавателите също следва да бъдат обучени как да преподават и оценяват тези компетентности. Завършването на такова обучение следва да бъде свързано с признатите пътеки за развитие на треньорите и, когато е приложимо, с подновяване на или потвърждаване на треньорските лицензи.

Публичният Регистър на треньорските кадри по Закона за физическото възпитание и спорта предоставя важна възможност за свързване на треньорския статут с минимални професионални стандарти, продължаващо обучение и подготовка в областта на safeguarding и справедливия треньорски подход.

Препоръка 4: Включване на треньорството в параспорта/спорта за хора с увреждания и достъпността като основни елементи

България следва да третира треньорството в параспорта/спорта за хора с увреждания като основна компетентност за всички треньори. Специализираното треньорство в параспорта ще продължи да бъде важно, но базовото приобщаване трябва да стане част от ежедневната спортна практика.

Българският подход следва да включва:

- базово обучение за всички треньори относно достъпност, разумни улеснения, адаптирана комуникация и приобщаващ дизайн на тренировъчните занимания;
- практически насоки за клубовете относно адаптиране на бази, оборудване, инструкции, обратна връзка, групиране и тренировъчни натоварвания;
- картографиране на бариерите пред участието, включително спортна инфраструктура, транспорт, разходи, оборудване, комуникация и нагласи;
- сътрудничество между федерациите, българските паралимпийски структури, общините, училищата и организациите на хората с увреждания;
- кариерното развитие на спортисти с увреждания, в това число възможността да станат помощник-треньори, треньори, ментори, длъжностни лица или технически ръководители;

- самооценки на достъпността и приобщаването за клубове и спортни обекти.

Целта е дете или млад спортист с увреждане да не зависи единствено от редки специализирани програми. Обичайната спортна среда трябва да стане по-подготвена, по-достъпна и по-гостоприемна.

Препоръка 5: Насърчаване на равенството между половете в треньорската дейност чрез структура, а не символика

Равенството между половете в треньорската професия следва да бъде адресирано чрез подбор, задържане, развитие, изграждане на безопасна работна среда и утвърждаване на кадри. България следва да избягва подход, при който равенството между половете се разглежда само като комуникационна кампания или числова цел. Качеството на работния опит на жените треньори е също толкова важно, колкото и техният брой.

Препоръчителните мерки включват:

- държавни цели и цели на федерациите свързани с участието на жени в треньорското обучение, треньорските щабове и експертни позиции;
- менторство и професионални мрежи за жени треньори, особено в детско-юношеския и масовия спорт;
- прозрачни критерии за подбор при назначения на треньори в националните отбори, академиите и техническите позиции във федерациите;
- правила срещу тормоз и надеждни канали за подаване на сигнали, които се прилагат към треньорите като работещи лица и професионалисти, а не само към спортистите;
- кампании повишаващи осведомеността и видимостта, и представящи български жени треньори като ролеви модели;
- ежегодни проследяване на участието, развитието и напускането жените треньори.

Равенството между половете следва да отчита и практическата реалност на женския спорт в България. Много спортистки и част от жените треньори може да работят в аматьорски или полу-професионални условия, при които стандартните трудови защити не винаги се прилагат изцяло. Това създава разлика между общата правна защита и спортната практика, особено по отношение на майчинството, заплащането, договорите, безопасността и кариерната устойчивост.

Препоръка 6: Интегриране на психичното благополучие в безопасния спорт

Психичното благополучие следва да се разбира като част от безопасния треньорски подход. Това не означава, че треньорите трябва да станат психолози. Означава, че те трябва да знаят как да създават среда, в която спортистите могат да учат, да се развиват и да се справят с предизвикателства без унижение, дискриминация, страх или прекомерен натиск.

Треньорско обучение и клубната практика в Р. България следва да включват:

- комуникация и обратна връзка, съобразени с възрастта;
- яснота относно тренировъчното натоварване, училищния натиск и нуждата от възстановяване при младите спортисти;
- начини за безопасно изслушване на притесненията на спортистите;
- ясни канали за пренасочване към родители, клубно ръководство, медицинска или психологическа подкрепа, когато е необходимо;
- нулева толерантност към унижение, сплашване и дискриминационно отношение като треньорски методи;
- практически насоки за разликата между подходящо предизвикателство и вреден натиск.

Високите стандарти и благополучието на спортистите не следва да бъдат разглеждани като противоположности. Справедливият треньорски подход трябва да помага на спортистите да се развиват, да се състезават и да се усъвършенстват в безопасна, уважителна и подкрепяща среда.

Препоръка 7: Въвеждане на годишен мониторинг и цикъл на обучение във мениджмънта във федерациите

България следва да въведе опростен годишен цикъл за преглед на справедливия треньорски подход във федерациите и клубовете. Той трябва да бъде пропорционален и практичен, като се предоставят шаблонни от държавните институции или от федерациите.

Препоръчителните показатели включват:

- брой и процент треньори, завършили обучение по закрила на уязвимите групи /справедлив треньорски подход;
- брой клубове с приети кодекси за поведение, канали за подаване на сигнали и определени лица за контакт;
- брой получени и обработени сигнали, при използване на анонимизирани данни и съобразяване с изискванията за защита на личните данни;
- процент жени в треньорски роли, в групите за треньорско обучение и в техническото ръководство;
- брой треньори, обучени в базово треньорство в параспорта/спорта за хора с увреждания;
- брой клубове, извършили самооценка на достъпа и приобщаването;
- анонимни данни относно практическия опит на спортистите по отношение на безопасност, приобщаване, справедливост и доверие в процесите за подаване на сигнали;
- брой клубове, които излагат информацията за подаване на сигнали по видим и достъпен начин;
- брой клубове със завършени годишни планове за действие в областта на справедливия треньорски подход.

Целта на мониторинга е учене и подобрене, а не само контрол. Резултатите следва да водят до планове за действие и да бъдат преглеждани в следващия цикъл.

Препоръка 8: Укрепване на националната координация и експертната подкрепа

България следва да засили координацията между публичните органи, спортните федерации, общините, училищата и експертните организации за подкрепа.

Това следва да включва сътрудничество между:

- Министерството на младежта и спорта;
- Държавната агенция за закрила на детето;
- Комисията за защита от дискриминация;
- Министерството на труда и социалната политика;
- Общините и училищата;
- Националните спортни федерации;
- Олимпийските и паралимпийските структури;
- Експерти по закрила на детето, приобщаване на хората с увреждания, психично благополучие и равенство;
- Организации на гражданското общество и представителни организации на спортисти/играчи.

Участието на България в инициативата Start to Talk на Съвета на Европа показва, че закрилата на уязвимите групи в спорта може да бъде допълнително развито чрез сътрудничество между публичните органи и спортните организации. Това сътрудничество следва да продължи и да бъде превърната в практически процедури на федеративно и клубно ниво.

5. Предложена пътна карта за Р. България

Фаза I: Картографиране и приемане на базова рамка (2026–2027 г.)

- Картографиране на съществуващите политики на федерациите, изискванията за треньорско обучение, каналите за подаване на сигнали и мерките за равенство.
- Създаване на примерни шаблони за кодекс за поведение в клубовете, политика за закрила на уязвимите групи в спорта, процедури за подаване на сигнали, годишна самооценка и контролен списък за повишаване на достъпността.
- Идентифициране на национални лица за контакт възможности за сътрудничество между заинтересованите страни в спорта, закрилата на детето, антидискриминацията и приобщаването на хората с увреждания.
- Пилотно прилагане на онлайн курса – част от проекта „По-справедлив треньорски подход“ или на адаптиран за България еквивалент с избрани федерации, футболни академии и младежки спортни организации.
- Подготовка на кратко практическо ръководство за клубове: „Какво да направим, когато бъде повдигнато притеснение?“

- Разработване на шаблони с информация за подаване на сигнали, подходящи за деца и достъпни за хора с различни нужди.
- Идентифициране на приоритетни спортове и среди с по-високи нива на участие на деца и младежи.

Фаза 2: Обучение и първи цикъл на отчитане (2027–2028 г.)

- Интегриране на модули за справедлив треньорски подход в треньорското обучение и продължаващото развитие.
- Изискване към федерациите и публично подкрепяните клубове да приемат минималната базова рамка.
- Стартиране на първата ежегодна самооценка и анкета относно опита на спортистите във връзка с тема.
- Създаване на обобщени отчети на ниво федерации, основани на анонимни данни и гаранции за защита на личните данни.
- Създаване на менторска и мрежова подкрепа за жени треньори и за треньори, работещи в приобщаваща среда.
- Въвеждане на базови контролни списъци за достъпност и разумни улеснения за клубове и спортни обекти.
- Обучение на тема „Закрила на уязвимите групи“ на лицата за контакт във федерациите и клубовете.
- Стартиране на ежегодно събиране на показатели за равенство между половете, обучение по safeguarding и приобщаване на хората с увреждания.

Фаза 3: Преглед, усъвършенстване и дългосрочно интегриране (от 2028 г. нататък)

- Преглед на прилагането на базовата рамка и усъвършенстване на шаблоните въз основа на обратна връзка от клубове, треньори, родители и спортисти.
- По-ясно обвързване на публичното финансиране, лицензирането или признаването с базовата рамка за справедлив треньорски подход.
- Разширяване на компетентностите за треньорство в параспорта/спорта за хора с увреждания и достъпната спортна практика във федерациите.
- Публикуване на годишни национални обобщения за учене, включващи добри практики, бариери и следващи стъпки.
- Изграждане на устойчива мрежа в областта на справедливия треньорски подход с участието на федерации, общини, училища и гражданското общество.
- Насърчаване на федерациите да назначат или обучат отговорни лица във връзка със закрилата на уязвимите групи и приобщаването.
- Разработване на разширени модули за среди с по-висок риск, елитни детско-юношески академии, лагери с настаняване, пътувания, състезания и онлайн комуникация.

6. Модел на български стандарт за справедлив треньорски подход

Следният примерен стандарт може да бъде използван от българските федерации и клубове като практически контролен списък за въвеждане. Той следва да бъде адаптиран според конкретния спорт, размера на организацията и нивото на риск.

Област	Минимални изисквания
Управление	Определено лице или комисия отговаря за безопасния и приобщаващ треньорски подход. Ролите и пътищата за ескалация са ясни.
Кодекс за поведение	Организацията има кодекс за поведение за треньори, спортисти, родители, служители и доброволци.
Подаване на сигнали	Каналите за подаване на сигнали са видими, достъпни и включват вътрешни и външни възможности.
Обработка	Процедурите за обработка на сигнали включват срокове, документиране, поверителност, безпристрастност и правила за насочване.
Закрила на детето	Организацията разбира кога и как да насочва случаи, свързани със закрила на детето, към компетентните органи.
Обучение на треньори	Всички треньори преминават базово обучение по справедлив треньорски подход, закрила на уязвимите групи, равенство и приобщаване.
Приобщаване в параспорта/спорта за хора с увреждания	Повишаване на достъпа и разумните улеснения са включени в планирането на тренировките и развитието на клуба.
Равенство между половете	Участието на жени в треньорството и лидерството се проследява и подкрепя чрез практически мерки
Безопасна работна среда	Треньорите, служителите, доброволците и спортистите са защитени от тормоз, насилие, дискриминация и небезопасни работни практики.
Овластяване на спортисти	Спортистите, включително децата и младите хора, могат да предоставят обратна връзка безопасно и, когато е възможно, анонимно.
Психично благополучие	Комуникацията, натоварването и натискът се управляват по начин, който защитава психологическата сигурност и подкрепя развитието.

Област	Минимални изисквания
Защита на данните	Информацията по случаи се записва и съхранява сигурно, като достъпът е ограничен само до лицата, които трябва да бъдат информирани.
Достъп до информацията	Информацията за подаване на сигнали и подкрепа е налична в ясен, видим, подходящ за деца и достъпен формат.
Ежегоден преглед	Организацията преглежда практиките си веднъж годишно и превръща резултатите в план за действие.

7. Практически примери за прилагане

Пример 1: Детско-юношеска футболна академия

Детско-юношеска академия приема кодекс за поведение за треньори, състезатели, родители и служители. Академията определя лице за контакт във връзка със закрилата на уязвимите групи, поставя информация за подаване на сигнали на тренировъчната база и въвежда канал за сигнализиране, подходящ за деца. Всички треньори преминават кратък обучителен модул за безопасна комуникация, професионални граници, превенция на тормоза, недискриминация и насочване към компетентните органи.

Пример 2: Малък клуб от масовия спорт

Малък клуб с ограничен персонал използва шаблони, предоставени от федерацията. Един член на управителния орган става лице за контакт във връзка със закрилата на уязвимите групи. Клубът не разследва сам сериозни случаи, а документира притесненията и ги пренасочва към съответните компетентни органи или към лице за контакт във федерацията във връзка със закрилата на уязвимите групи. Родителите и спортистите се информират за процедурата в началото на сезона.

Пример 3: Приобщаване на дете с увреждане

Дете с увреждане се включва в обичайна тренировъчна група. Треньорът адаптира комуникацията, променя част от упражненията, проверява достъпността на спортното съоръжение, разговаря със семейството относно необходимата разумна подкрепа и гарантира, че детето участва в отборните дейности, вместо да бъде отделяно без необходимост. Клубът преглежда какви промени в оборудването или спортната среда може да са необходими.

Пример 4: Подкрепа за жени треньори

Федерация запазва места за жени в треньорските курсове, създава менторска мрежа, проследява колко жени започват и завършват курсовете и гарантира, че критериите за подбор за академии, национални отбори и технически роли са прозрачни. Федерацията осигурява и надежден канал, чрез който жените треньори могат да подават сигнали за тормоз или дискриминационно отношение.

Пример 5: Психично благополучие в детско-юношеския спорт

Треньор забелязва, че млад спортист е под силен натиск от училище, родители и състезания. Вместо да използва унижение или наказание, треньорът адаптира натоварването, разговаря уважително със

спортиста, включва родителите, когато е подходящо, и при необходимост насочва случая към клубното ръководство или към професионална подкрепа. Целта не е да се намалят стандартите, а развитието да бъде подкрепено по безопасен начин.

8. Контролен списък за самооценка

Как да се използва: оценете всеки релевантен елемент по скала от 1 до 5.

1 = не е въведено / не е започнато

2 = начален етап / прилага се инцидентно

3 = частично въведено / прилага се непоследователно

4 = до голяма степен въведено / функционира добре

5 = напълно въведено / интегрирано и редовно преглеждано

Управление и отчетност

Елемент	Оценка 1–5 / Бележки
Базова рамка за справедлив треньорски подход или еквивалентни минимални изисквания са дефинирани и приети в Р. България	
Ролите и отговорностите са разпределени на държавно ниво, на ниво клуб и федерация.	
Договорен и въведен е ежегоден цикъл на отчитане и преглед.	
Критериите за финансиране, признаване или лицензиране отразяват изискванията на базовата рамка.	

Закрила на уязвими групи – капацитет за обработка на сигнали

Елемент	Оценка 1–5 / Бележки
Въведени са мерки за превенция: кодекси, обучение, управление на риска и работа върху организационната култура.	
Каналите за подаване на сигнали са ясни, видими и достъпни.	
Съществуват стандарти за обработка на сигнали: срокове, безпристрастност, документиране и комуникация.	
Налична е подкрепа за спортисти, треньори и служители, включително чрез външни услуги.	
Комуникацията е достъпна и лесна за намиране, включително за спортисти с увреждания.	

Треньори компетентности и обучение

Елемент	Оценка 1–5 / Бележки
Компетентностите, свързани със справедливия треньорски подход, са интегрирани в учебните модули, част от обучението на треньорите.	
Треньорските школи и преподавателите са подготвени да преподават и оценяват тези компетентности.	
Съществува система за гарантиране на качеството: учебни резултати, оценяване и цикли за опресняване на знанията.	

Треньорство в параспорта/спорта за хора с увреждания

Елемент	Оценка 1–5 / Бележки
Базови компетентности за треньорство в параспорта/спорта за хора с увреждания се изискват от всички треньори.	
Съществуват практически насоки за повишаване на достъпа и въвеждане на разумни улеснения в треньорската професия.	
Клубовете и федерациите разполагат с подкрепа за прилагане: шаблони, менторство и ресурси.	
Барьерите пред участието са картографирани и адресирани: спортна база, оборудване, разходи и комуникация.	

Равенство между половете в треньорската дейност

Елемент	Оценка 1–5 / Бележки
Поставени са цели за представителството на жените на различните треньорски нива и в лидерски позиции.	
Съществуват мерки за кариерно развитие: менторство, мрежи, стажове и пътеки за развитие.	
Задържането в системата се проследява и причините за напускането и се идентифицират и адресират.	
Мерките за безопасна работна среда са ясно формулирани: превенция на тормоз, подаване на сигнали и подкрепа.	

Практически на спортистите и култура

Елемент	Оценка 1–5 / Бележки
Провежда се годишна анонимна анкета относно практическия опит на спортистите.	
Резултатите се сегментират, когато е подходящо, включително по отношение на момичета/жени и спортисти с увреждания.	
Изводите се превръщат в планове за действие и се преглеждат в следващия цикъл.	

Доказателства, поуки и разширяване на обхвата

Елемент	Оценка 1–5 / Бележки
Използва се общ набор от показатели, който се преглежда ежегодно.	
Добрите практики се документират и споделят между федерациите и клубовете.	
Финансирането подкрепя прилагането и разширяването, а не само разработването на нови инициативи.	

9. Бележки за прилагане в Р. България

Българската версия следва да бъде представена като практическа рамка за подкрепа, а не като наказателен механизъм за съответствие. Много клубове работят с ограничен административен капацитет. Поради тази причина националните и федеративните шаблони са от съществено значение.

Препоръчителни принципи за прилагане:

- Документите да бъдат кратки и използваеми: едностранни схеми за подаване на сигнали, примерни кодекси и прости годишни контролни списъци.
- Да се използва ясен български език, достъпен за клубове, родители и спортисти; когато е възможно, да се предоставят версии, подходящи за деца и достъпни за хора с различни нужди.
- Първо да бъдат обучени преподавателите: преподавателите от треньорските школи и такива, назначени във федерациите следва да бъдат подготвени, преди от клубовете да се изисква да въвеждат нови очаквания.
- Да се координира с вече съществуващите институции, вместо да се създават изолирани структури само за спорта.
- Да се събират само необходимите данни и да се защитава поверителността, особено при случаи, свързани с деца или чувствителна лична информация.
- Да се използват пилотни инициативи в избрани федерации, преди подходът да бъде разширен на национално ниво.

A FAIRER COACHING

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.